

Naczelne Dowództwo W.P.
(Sztab Generalny).

ODDZIAŁ II.

Ew/G. Nr. 13318(II).

DO

ADJUTANTURY GENERALNEJ.

w B e l w e d e r z e .

Przesyła się do wiadomości odpisy raportów
Attache wojskowego w Helsingforsie o stosunkach w
Estonji i sprawach politycznych i sytuacji wewnętrz-
nej w Finlandji.

2 załączniki.

Za zgodność:

Bolesław Kutyński

Generał p.o. Szefa Sztabu Generalnego

H A L L E R m.p.

Generał-pporucznik.

O t r z y m u j ą :

Adjutantura Generalna.

M.S.Wojskowych. Biuro Prezydjalne.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA

L. Dz. 1022 dnia 4/IV 1920 r.
2 załącz. Wydział

Poczta polowa 53.

XXXXXX d. 1. Kwietnia 1920 r.

30227
L2

26

29

Helsingfors, dnia 15 marca 1920.

3022

Estonja.

Do

Naczelnego Dowódctwa W.P.

w W a r s z a w i e :

Skutki pokoju Skutki pokoju z bolszewikami są za granicami Estonji znacznie z Sowdepją. przesadzane; przyczyny tego szukać należy w tym, że o stosunkach w Estonji informują świat państwa ościennie, z którymi stosunki są napreżone. Szczególnie fantastyczne wieści o Estonji krążą w Łotwie. Faktycznie, ceny żywności wzrosły w Rewlu o 100 - 200 % w stosunku do cen listopadowych i wszelkie towary zaczynają znikać z rynku, magazynowane w oczekiwaniu wywozu do Rosji. Delegacja bolszewicka jest ściśle kontrolowana. Dostęp do niej jest wolny, po uprzednim zarejestrowaniu, które jednak pociąga za sobą śledzenie zarejestrowanego przez biuro wywiadowcze estońskiego sztgen. często również represje (rewizje i t.p.)

Sprawy woj- Demobilizacja przeprowadza się stopniowo: zwolniono roczniki skowe. 1882 i 1883. Wiadomości o zwolnieniu następnych 2 roczników uważa szef Oddz. Wywiad. Est: Sztgen. jako podane przedwcześnie przez prasę. Rozwiązane i zdemobilizowane mają być baony uczniowskie i niektóre formacje ochotnicze.

Rozsiewane w Łotwie wiadomości, jakoby 60% estońskich oficerów podało się do dymisji z powodu zawarcia pokoju, tłumaczy sztgen. tym, że w związku z zamierzoną demobilizacją armji rozpisano wśród oficerów ankietę, zapytując, którzy z nich pragną pozostać w służbie na skromnych warunkach, jakie mogą im być proponowane po demobilizacji. Na to 60% oficerów zadeklarowało zamiar ustąpienia po demobilizacji.

Stosunek do Konflikt z Łotwą o Wajk nabiera coraz ostrzejszej formy. Ofi- Łotwy. cerowie w sztabie gen. est. twierdzą, że naród estoński nie cofnie się przed zbrojnym rozwiązaniem sprawy. Wśród ludności mniej daje

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

27

się odczuwać animuszu wojennego, choć antagonizm do Łotwy, podsyca-
ny przez prasę stale wzrasta.

Stosunek do Konsulat polski w Rewlu skarży się na szykany ze strony władz
Polski. estońskich, również w sztabie gen. znać ochłodzenie względem Polski.
Tyomaczy się to brakiem faktycznie pracującego przedstawicielstwa
Polskiego w Estonji. Moje stosunki z władzami ~~MM~~ wojskowymi estoń-
skimi przez tutejszego attache wojskowego są nadal jaknajlepsze.

Attache Wojskowy

M. Bzyski

pułkownik.

Helsingfors, dnia 15 marca 1920.

3022

Pomfne

Do

Naczelnego Dowództwa W. P.

W W a r s z a w i e .

Sprawy po-
lityczne.
sytuacja
wewnętrzna.

Poniżej przedkładam wyciąg z raportu Posła Sokolnickiego do Ministerstwa Spraw Zagranicznych:

"Stan niepewnej równowagi charakteryzowany w poprzednich raportach został w Finlandji w ostatnim miesiącu podważony, zdawałoby się, po to tylko, aby wróciwszy, bardziej jeszcze ustalić swoją niestałość. Kryzys ministerjalny miał źródła: a) w kwestji amnestji, b) w czynnościach Mannerheima i wywołanej przez nie "une crise présidentielle latente", c) w akcji szwedów i prawych finów, oraz w kryjącej się poza niemi akcji niemieckiej, skierowanej przeciw Holsti'emu, d) w akcji socjalistów i kryjących się poza nią wpływach komunistów, przeciw Skyddskåru, przeciw Mannerheimowi, przeciw każdemu rządowi. Położenie było groźne. Można było bowiem z jednej strony przypuszczać próbę siły ze strony Mannerheima; nie zamach stanu, naturalnie, który w obecnych warunkach byłby antykonstytucyjnym, a więc antynarodowym: - lecz doprowadzenie nieudolności ad absurdum, obstrukcyjne zatamowanie konstrukcji rządu. Może czegoś podobnego chcieli Niemcy; tę taktykę zdawała się zapowiadać zbiorowa dymisja w ministerstwie spraw zagranicznych. I można było z drugiej strony obawiać się, że korzystając z zamieszania, po władzę sięgną socjaliści, przy pomocy czy obojętnej tolerancji fińskiego radykalizmu, doktrynerów typu Holsti'ego, z programem zwinięcia Skyddskåru na wewnątrz, natychmiastowego pokoju na zewnątrz, co by się równało zbolszewiczeniu Finlandji i wojnie domowej. Zwyciężył jednak zdrowy rozum chłopski, rozsądek praktycznych załatwień sprawy, którego tak wiele zdają się mieć milczący i chytry Finowie. Poszczególne epizodami kryzysu były: dymisja zbiorowa Min. Spr. Zagr.; interwencja lorda Actona za Holsti'm u prezydenta; głosowanie u socjalistów, gdzie zabrakło jednego głosu do potrzebnej do wstąpienia do rządu większości 2/3; próby Szwedów przeciw progresistom i Holsti'emu; próby socjalistów i progresistów obalenia koncentracji mieszczańskiej.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

28 32

W końcu, w dniu zamknięcia Sejmu 2 marca zdawało się, że kombinacja koncentracyjna bezpowrotnie upadła, że przychodzi do skutku, gabinet lewicy ślepo słuchający wskazówek z Londynu, raczej przez Landsbury'ego i O'Grady'ego, niż przez lorda Actona. W ostatniej chwili ten "pojedynek wpływu angielskiego z niemieckim", jak lord Acton kryzys ów nazwał, skończył się zwycięstwem obu naraz rzapaśników - jednak gabinetu prof. Ericha. Lista ministrów, zatwierdzona dziś przez prezydenta (15.3.), zawiera 12 nazwisk; w tej liczbie 2 postępowcy, 2 zbliżonych do partji postępowców (płk. Jalander i min. spr. wewn. A. v. Hellens), 3 radykałów agrarnych, przy czym oczekuje się dodatkowej nominacji czwartego. Dalej 3 ze zjednoczenia fińskiego, 2 szwedów. Ogółem więc : 5 z prawicy, 5 z lewicy, 2 bezpartyjnych, zbliżonych do lewicy.

"ponieważ poprzedni gabinet nie zawierał wcale prawicy, obecny więc jest wyraźnym przesunięciem na prawo.

" Premier R. W. Erich, profesor prawa międzynarodowego, emigrant w początku wojny, przedstawiciel antyrosyjskich formacji wojskowych w Niemczech, w partji swej najbliższy postępowców, jednocześnie zwolennik i opiekun Skyddskåru, stanowił najodpowiedniejsze przejście od poprzedniego do nowego gabinetu. Jego sympatje niemieckie dzielają płk Jalander (minister wojny) (w szczególności żona, znana Aino Ackte) minister rolnictwa, ludowiec Pechkonen, obaj szwedzi, min. handlu, Leo Ehrnrooth i sprawiedliwści K. Sjöderholm, trzej ostatni byli ministrowie z czasów Mannerheima. i wreszcie najwybitniejsza osobistość gabinetu, minister oświaty, laury Ingman, były premier i członek delegacji "po króla" do Berlina.

Kurs Ententy w wyłącznym odcieniu anglofiłskim reprezentuje sam jeden Holsti - Erich należał do tolerowanych.

Socjaliści widzą w nowym rządzie reakcję i wojnę. Jest to niewątpliwie na wewnątrz rząd umiarkowany, który będzie kontynuował obecną politykę chłopów i mieszczan fińskich - bogacenia się i przygotowania się na podbój handlowy Rosji. Rząd obecny nie rozwiąże Skyddskåru, przeciwnie, dbać będzie o jego rozwój. Niewątpliwie, przez Ingmana Ehrnrootha, może nawet Pechkonena, wywierać będzie wpływ Mannerheim.

Przedewszystkiem jedno: rząd obecny nie zawrze przedwczesnego i odrębnego pokoju z Rosją Sowiecką i nie da się użyć za wyłączne narzędzie polityki angielskiej gdyż Holsti kontrolowany będzie przez germanofilów. "-

Sprawy woj-
skowo poli-
tyczne.

Jak meldowały radio depeszą z d. 1 marca N. 518, na odcinku Ojnieckim w rejonie Porajärvi miały miejsce potyczka straży granicznej fińskiej z armją bolszewicką, z powodu czego rząd fiński (zał.1.) wystosował notę do Cziczerina. Cziczerin w swojej odpowiedzi do rządu fińskiego (moje radio z d.7 b.m.N.533) zaznaczył, że wojska czerwone będą wstrzymane w rejonie Porajärvi i Repola, proponując rozpocząć rokowania, przy czym podkreśla, że ~~MM~~ im prędzej Finlandja zgodzi się na rozpoczęcie rokowań, tym większe osiągnie korzyści, w przeciwnym razie cofnie rozkaz o wstrzymaniu działań wojennych. 10 marca ponownie miały miejsce potyczki w rejonie Lenkijärvi i Soutajärvi ~~MM~~, przy czym patrole bolszewickie zostały odparte.

Partje lewicowe (prasa) wypowiadają się za zawarciem odrębnego pokoju z bolszewikami, nie czekając na porozumienie się z Polską, uważając, że Polska ma imperjalistyczne zakusy. Do tej propagandy przyczynił się redaktor angielskiej gazety socjalistycznej "Dayly Herald", Landsbury, który 3 lutego udał się przez Helsingfors do Piotrogradu (moje radio N.458 z d:5.2.). Landsbury miał polecenie w sprawie jeńców angielskich również upoważnienie od ~~MM~~ rządu fińskiego w sprawie powrotu uchodźców fińskich. Wspomniany Landsbury w tych dniach, zatrzymał się w Helsingforsie w drodze powrotnej z Piotrogradu i ogłosił w dziennikach socjalistycznych swoją rozmowę z Leninem i Cziczerinem, którzy obiecują Finlandji najdogodniejsze warunki przy natychmiastowym zawarciu odrębnego pokoju. Landsbury ostrzega Finlandję przed oczekiwaniem na porozumienie się z Polską wobec ~~MM~~ imperjalistycznych rządów, z którymi Rosja nie zgodzi się nigdy. (zał.3: wyciąg z raportu prasowego)

Wobec dzisiejszego rządu należy przypuszczać, że wpływy socjalistów w kierunku zawarcia odrębnego pokoju upadną.

Wpływy
Anglii.

Politykę angielską nie tylko w Finlandji, lecz także w państwach bałtyckich kieruje poseł angielski w Helsingforsie, lord Acton, wy-

rafinowany dyplomata. Lord Acton był w czasie wojny w poselstwie angielskim w Bernie Szwajc. i kierował politykę angielską w sprawie zawarcia odrębnego pokoju z Austrią. Jak się sam wypowiadał, pomagali mu w tej polityce Polacy. Posiada on wielu przyjaciół wśród polskiej arystokracji, sympatyzuje z Polską.

W tych dniach w rozmowie z naszym posłem przeczytał mu depezę od swego rządu, zawierającą treść rozmowy ministra Patka z Lloyd Georgem. Podaje ją pokrótce: Anglja proponuje nam zawarcie uczciwego pokoju z Sowdepją, obiecując nam pomoc tylko w razie napadu ze strony Rosji na nasze stałe granice. Anglja nie wyobraża sobie swych stosunków handlowych z Sowdepją w czasie, kiedy w Polsce jest wojna. Zwraca uwagę że wojsko polskie daleko posunęły się w głąb kraju, zaludnionego przeważnie przez Rosjan.

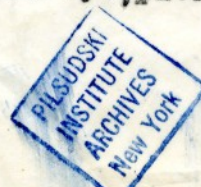
O sile wpływów angielskich w Finlandji świadczy fakt, że w czasie kryzysu ministerjalnego, lord Acton wyraził prezydentowi życzenie, aby Holsti pozostał na stanowisku niezależnie od zmiany gabinetu, co zostało uwzględnione.

Wspomniany poprzednio Landsbury posiada wpływy na partje lewicowe.

Oprócz attache wojskowego i jego pomocnika nie posiada Anglja misji wojskowych w Finlandji, jednak misje wojskowe w Estonji podtrzymują kontakt z legacją w Helsingforsie.

Wpływy
Francji.

Szef misji francuskiej na państwa bałtyckie, gen. Etievant, został odwołany i ma opuścić Helsingfors; przystąpił do likwidacji swego biura. Gen. Etievant posiadał słabe wpływy w państwach bałtyckich, był zajęty wyłącznie armją Judenicza, zepsuł stosunki z Estonją i w krytycznej chwili nie może nawet pomóc Judeniczowi. Jako biuro informacyjne jest słabe. Pozostaje się tylko misja wojskowa franc. na Finlandję pod kierunkiem płk. Gendre. Płk. Gendre pracuje w fińskim sztabie generalnym, jako kontrola i posiada wielkie wpływy. Z jego ramienia wydelegowani są oficerowie francuscy do wszystkich sztabów i jednostek wojskowych fińskiej armji. Jest on jedynym skutecznym czynnikiem ku wyłączeniu wpływów nie-

32

mieckich. Posiada szeroko wyrobione stosunki w społeczeństwie miejscowym.

Jeńcy angielscy i uchodźcy fińscy - Jako rezultat bytności Landsbury'ego w Piotrogradzie, rozpoczął się już transport jeńców angielskich i uchodźców fińskich z Sowdepji. Pierwszych przewieziono już 600, drugich 60. Transport odbywa się przez odcinek Karelski i w Terijokach urządzono kwarantannę.

Wrażenie po zniesieniu blokady. I. 1920. Ad Komunikat o sytuacji zewnętrznej i wewnętrznej Nr. 6 z d. 30. z powodu zniesienia blokady tryumfują partje lewicowe, a handlowcy oczekują wygodnego rynku zbytu. Wobec zakazu przywozu towarów obcych i oczekiwaniu zbytu do Rosji, marka fińska znacznie poszła w górę.

Stanowisko Finlandji wobec wojny lub pokoju Sowdepji z Koalicją. Ad Komunikat o sytuacji wewn. i zewn. Nr. 8. 20.2.1920. Dokładne informacje w tej sprawie zawiera wyciąg z raportu Sokolnickiego na str. 1 niniejszego raportu (sprawy polityczne, sytuacja wewnętrzna.)

Naogół partje lewicowe są za natychmiastowym odrębnym pokojem bez względu na stanowisko Polski. Zwycięża większość o poglądach przeciwnych. Należy zaznaczyć, że w Finlandji ^{ulega} ~~nie ma~~ ^{om} wpływu angielskiego, z którymi stanie w sprzeczności porozumienie fiński-polskie, o ile takowe nie doprowadzi do zawarcia pokoju.

~~WRAŻENIE~~

Sprawy woj- Z powodu wymiany not między Cziczerinem a rządem Fińskim
skowe, Nacz. Dow. Armji Fińskiej ~~MMMM~~ nie przewiduje akcji zaczepnej.

Wojsko fiń- W rejonie Porajärvi jeden baon pułku strzelców Saolaskich
skie na od- (z 3 dyw.) i jedna komp. Tammerforskiego p.p. (z 3.d.p.).
cinku Oło-
nieckim.

W rejonie Repola jedna komp. p.strz. savolak. i znajdujący
się tam poprzednio kombinowana komp. tegoż pułku.

Straż graniczna.

Artylerji niema.

Kierownictwo odcinka Ołonieckiego spoczywa w rękach dowódcy
3 dywizji.

Fozycja zbudowana przy pomocy rozbitków z armji Murmańskiej,
którzy cofając się, bronili obecnego frontu wspólnie z Finami.
Obecnie rozbitki z armji Murmańskiej są rozbrojeni i internowani
w obozie koncentracyjnym w Lahti.

Peczenga. Peczenga jest obsadzona przez oddział kombinowany z brygady
strzelców (1 komp.) pod dowództwem majora Walleniusa. Ekspedycja
podlega ministerstwu spr. zagr. i nosi charakter ochrony interesów
Finlandji w Peczengze. Projektowane jest wysłanie baonu strzelców
do Peczengo, ale będzie to zależało od środków transportowych,
gdyż odległość od kolei wynosi 500 km. Zapewne połączenie z Pecen-
gą osiągnie się drogą wodną dookoła półwyspu Skandynawskiego.
Obecnie funkcjonuje do Peczengi telegraf (Hughes).

Wojska czer- W ostatnim czasie zauważono następujące zmiany:
wone na od-
cinku Oło- Część 5 p.p.strz. w marszu szosą z Lintujärvi w stronę Pälli-
nieckim. järvi, zapewne dla wzmocnienia oddziału, operującego z kierunku
Juustjärvi.

34
Część 166 p.p.strzelców granicznych ukazała się koło Pelko-
järvi (400 bagn. 5 KM. 2 działa 3"). Część tego oddziału maszeruje
na północ w kierunku na Lintujärvi.

W załączeniu przedkładaam raporty tygodniowe fińskiego sztabu
gen. oraz 2. mapy z dyzlokacją wojsk czerwonych na obu odcinkach
frontu.

34
Wobec niepewnej sytuacji zarządziło fińskie naczelne dowód-
ctwo szereg środków na wypadek rychłej mobilizacji. Między innymi
wykonano już zlikwidowanie szkół podoficerskich i niedawno zało-
34 37

15. 3. 1920. - ark. 7.
.....

na szkołę starszych podoficerów w Vilmanstrandzie. Wychowawcy powró-
cili do swych pułków.

Maciej Wojskowy
M. Wojski
pułk

35

35